

1,4 MİLYON GENÇ NE OKULDA NE İŞTE

Seyfettin Gürsel*, Gökçe Uysal-Kolaşın** ve Melike Kökkızıl***

Yönetici Özeti

TÜİK tarafından açıklanan Hanehalkı İşgücü Anketi 2012 verilerine göre 15-19 yaş grubunda genç kadınların yüzde 58,4'ü, genç erkeklerin de yüzde 61,4'i bir eğitim kurumunda kayıtlıdır. Bu rakamlar 2009 verilerine göre bir artış olduğunu gösterse de 2011 yılı OECD ülkelerinde okula devam ortalaması olan yüzde 83,7'den çok düşüktür. Bir eğitim kurumunda kayıtlı olmayan yaklaşık 2,5 milyon gençten 2 milyonu en fazla ilköğretim mezunudur ve aralarında herhangi bir eğitim kurumundan mezun olmayanların oranı azımsanamayacak kadar çoktur. Diğer taraftan Türkiye 2009 yılına kıyasla özellikle genç kadınların eğitime katılımlarında önemli gelişmeler kaydetmiştir. Eğitimine devam eden ve işgücü piyasasına girmeyen genç kadınların oranı yüzde 50'den yüzde 54'e yükselmiş, genç erkeklerin oranı ise yüzde 50'den yüzde 51'e yükselmiştir. Ancak bu dönemde ne okula giden ne de işgücü piyasasına katılan genç kadın ve erkeklerin sayısında bir azalma görülmektedir. Daha 15-19 yaşlarında 1,4 milyon gencin eğitim ve çalışma hayatının dışında kalmaları bu konuda acil politikalar geliştirilmesi gerektiğine işaret etmektedir.

2,5 milyon genç okula gitmiyor

TÜİK'in son açıklamış olduğu 2012 Hanehalkı İşgücü verileri, 15-19 yaş aralığındaki gençlerin eğitim ve işgücü piyasası durumlarının incelenmesine olanak sağlamaktadır. Bu verilere göre 15-19 yaş aralığındaki gençlerin durumu 2009 yılına oranla bir miktar düzelmekle beraber, gelinen nokta tatmin edici olmaktan uzaktır. Betam'ın Mayıs 2010'da yayımlanmış olduğu "Gençler Beşeri Sermaye Yoksunu" başlıklı araştırma notu, 2009 yılında 15-19 yaş grubundaki genç kadınların sadece yüzde 50'sinin, genç erkeklerin ise yüzde 57'sinin eğitime devam ettiğini göstermekteydi. Bu oranlar 2012 yılında sırasıyla yüzde 59 ve yüzde 61 olarak gerçekleşmiştir. Diğer bir deyişle eğitime devam edenlerin payı genç kadınlarda 9 yüzde puan, genç erkeklerde ise 4 yüzde puan artmış, dolayısıyla toplumsal cinsiyet farklılıkları daralmıştır. Ancak uluslararası karşılaştırmalar gençlerin eğitim seviyelerinin halen çok düşük olduğunu ortaya koymaktadır:

Şekil 1'deki veriler Türkiye'nin 15-19 yaş grubunda eğitime katılım oranının OECD ülkelerinin ve 21 AB ülkesinin ortalamalarından ne kadar uzak olduğunu göstermektedir. Türkiye'de 15-19 yaş grubunda okula kayıtlı olanların oranı yüzde 59,9 iken OECD ortalaması yüzde 83,7, AB 21 ülke ortalaması yüzde 87,4'tür. Türkiye'nin OECD ve AB ülkeleri arasında genç nüfusun okullaşma oranındaki uçurumu kapatmakta olduğu görülmektedir. Bu yaş grubunun eğitim katılım oranları 2007'den 2011'ye OECD ülkelerinde yüzde 81,5'ten yüzde 83,7'ye 2,2 yüzde puanlık bir artış kaydetmişken, Türkiye'de yüzde 53,9'dan yüzde 59,9'a 6 puan artmıştır. Bununla birlikte aradaki büyük farkın makul bir süre içinde kapatılabilmesi için gençlerin okula devam etmesi konusunda radikal önlemlerin alınması gerekir.

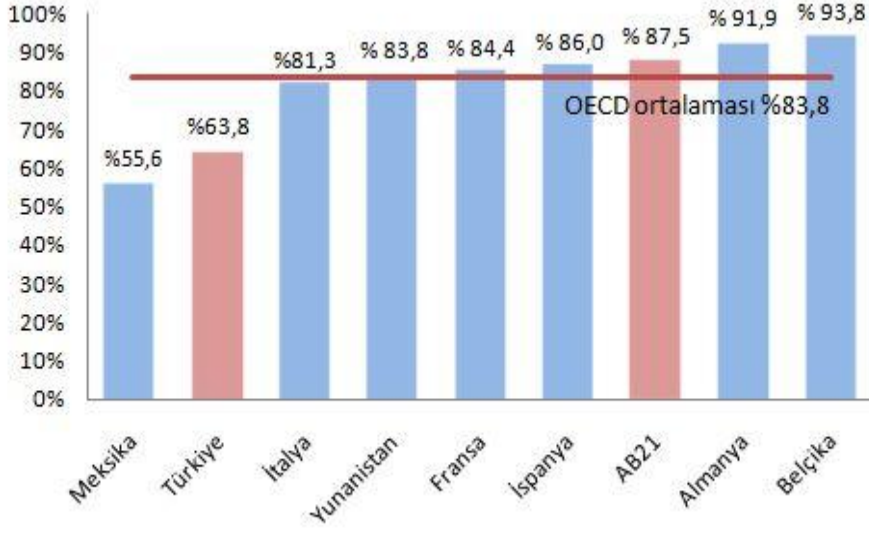
* Prof. Dr. Seyfettin Gürsel, Betam, Direktör, seyfettin.gursel@bahcesehir.edu.tr

** Yrd. Doç. Dr. Gökçe Uysal-Kolaşın, Betam, Direktör Yardımcısı, gokce.uysal@bahcesehir.edu.tr

*** Melike Kökkızıl, Betam, Araştırma Asistanı, melike.kokkizil@bahcesehir.edu.tr

¹ Liseden mezun olmuş ancak halihazırda herhangi bir eğitim kurumuna kayıtlı olmayan 266 bin genç eğitim öğretimine devam ettiğini belirtmektedir. Bu gençlerin Yükseköğrenime Geçiş Sınavı'na (YGS) hazırlandığı tahmin edilmektedir. Yükseköğretime kaydolabilmek için eğitimlerine devam ettiğinden yola çıkarak bu gençleri kayıtlı saydığımızda, kayıtlılık oranı 3,8 yüzde puan artmaktadır.

Şekil 1 15-19 yaş grubunda okula katılım oranı, 2011

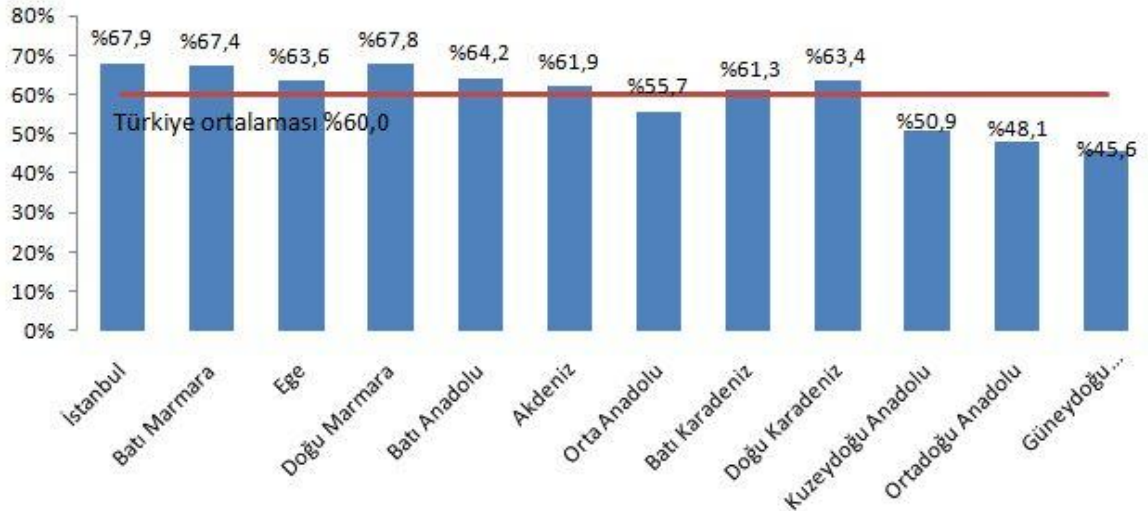

Kaynak: OECD Education at a Glance.2013

Doğu ve Güneydoğu'da gençlerin yarısı okula devam etmiyor

Diğer taraftan Türkiye'nin önemli bir sorunu olan bölgesel farklılıklar okula devam etme oranlarında da gözlemlenmektedir (Şekil 2). Genç nüfusta eğitime devam edenlerin oranının en yüksek olduğu bölge yüzde 67,9 ile İstanbul bölgesidir. Türkiye'nin bir çok açıdan en gelişmiş bölgesinde bile okula devam etme oranı OECD ortalamasının 15,8 yüzde puan altındadır. Bu oran Güney Doğu Anadolu bölgesinde yüzde 45,6'ye kadar düşmekte, OECD ortalaması ile fark 38,1 yüzde puana çıkmaktadır. Bu durum, okula devam etme oranını artırmaya yönelik politikaların bölgesel farklılıkları giderici politikalarla mutlaka desteklenmesi gerektiğinin açık bir göstergesidir.

Şekil 2 Bölgelere göre okula devam etme oranı, 2012

Kaynak: HİA 2012. TÜİK; Betam

Gençlerde okula kayıtlı olmayanların eğitim seviyesinde önemli bir değişiklik yok

2012 Hanehalkı İşgücü Anketi (HİA) sonuçlarına göre Türkiye'de 15-19 yaş arasında 6 milyon 191 bin genç bulunmaktadır. Ne yazık ki 1 milyon 260 bin genç kadın (yüzde 41,6) ve 1 milyon 220 bin genç erkek (yüzde 38,6) eğitim sisteminin dışında kalmıştır. Tablo 1'de eğitimine devam etmeyen gençlerin eğitim durumları (en son mezun oldukları okul) verilmektedir. Herhangi bir eğitim kurumundan mezun olmayanlar, genç kadınların yüzde 17,5'ini, genç erkeklerin yüzde 12,5'ini oluşturmaktadır. Toplamda ise eğitime devam etmeyenlerin dörtte üçü en fazla ilköğretim mezunudur.

Tablo 1'deki verileri 2009 HİA sonuçları ile karşılaştırdığımızda hem kadınların hem erkeklerin eğitim seviyelerinde iyileşmeler görülmektedir. En fazla ilköğretim mezunu olan genç erkek ve kadınların sayıları azalmıştır. Herhangi bir okulu bitirmeyen erkek sayısı 194 binden 153 bine, kadın sayısı 425 binden 282 bine, ilköğretim mezunu erkek sayısı 825 binden 774 bine, kadın sayısı ise 742 binden 688 bine gerilemiştir. Bu gelişmelere rağmen eğitime devam etmeyen gençlerin içinde ilköğretim mezunlarının payı artmıştır. Bu oran erkeklerde yüzde 60,3'ten 63,4'e, kadınlarda ise yüzde 50'den yüzde 54,6'ya yükselmiştir.

Diğer taraftan genel lise mezunlarının sayılarının azaldığı, buna karşın meslek lisesi mezunlarının sayılarının arttığı hem erkeklerde hem kadınlarda görülmektedir. Bu gelişmeleri ortaöğretimde meslek liselerinin giderek artan payına bağlamak mümkündür.

Tablo 1 Okula kayıtlı olmayanların en son mezun olduğu okul

	Kadın	Kadın (%)	Erkek	Erkek (%)	Toplam	Toplam(%)
Herhangi bir okulu bitirmeyen	281.579	22,4	152.924	12,5	434.503	17,5
İlköğretim	688.448	54,6	774.084	63,4	1.462.532	59,0
Genel lise	180.925	14,4	172.602	14,1	353.527	14,3
Meslek veya teknik lise	106.700	8,5	118.050	9,7	224.750	9,1
Yüksekokul ve üzeri	2.415	0,2	2.657	0,2	5.072	0,2
Toplam	1.260.067	100	1.220.318	100	2.480.385	100

Kaynak: HİA 2012. TÜİK; Betam

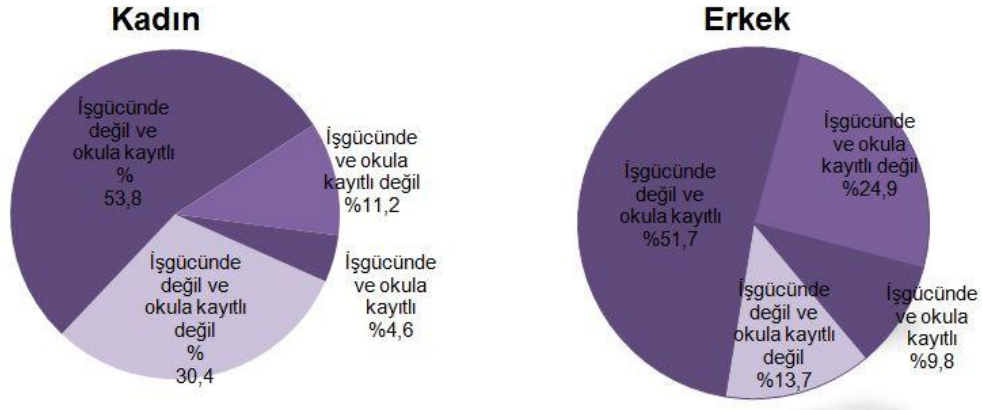
1,4 milyon genç ne okula gidiyor ne de işgücü piyasasında

15-19 yaş grubunda 1 milyon 356 bin genç ne okula gidiyor, ne de işgücü piyasasında. Bir başka deyişle bu yaş grubundaki gençlerin yüzde 21,9'u atıl durmaktadır. Bu durum genç kadınlar arasında daha yaygındır. 922 bin genç kadın, yani bu yaş grubundaki kadınların üçte biri şimdiden eğitim ve işgücünden uzaklaşmış durumdadır. Daha yetişkin hayata girişti kadınların üçte birinin ev hanımlığını bir hayat tarzı olarak benimsemiş olması Türkiye'de kadın katılım oranlarının düşüklüğünün uzun süreler tartışılacağına işaret etmektedir. Genç erkeklerde de atalet azımsanamayacak boyuttadır. 434 bin genç erkek, yani bu yaş grubundaki erkeklerin yüzde 13,7'si, ne eğitime devam etmekte, ne de işgücü piyasasına girmektedir. Gençlerdeki atalet oranları 2009 yılından bu yana herhangi bir düzelmeye kaydetmemiştir. Atıl genç kadınların toplam genç kadınlar arasındaki oranı gerilemekle beraber, sayılarında bir azalma olmamıştır.

Şekil 3'te gençlerin eğitim ve işgücü durumları kadınlar ve erkekler için ayrı ayrı verilmektedir. Veriler genç kadınların yarısından fazlasının eğitime devam ettiğini ve işgücüne katılmadığını göstermektedir. İşgücünde olmayan ve okula kayıtlı kadınların oranı yüzde 54'tür. Erkeklerde ise aynı oran sadece yüzde 51'dir. Genç kadınlarda okula kayıtlı ve işgücünde olmayanların oranının erkeklerdeki oranı geçmiş olması çok önemli bir gelişmedir. Diğer taraftan ne okula giden ne de işgücünde olan kadınların payı yüzde 30 iken erkeklerde aynı grubun payı sadece yüzde 14'tür. Bu yaş grubunda işgücünde olanların payı erkeklerde yüzde 35 (okula kayıtlı olanlar yüzde 10, okula kayıtlı olmayanlar yüzde 25), kadınlarda ise yüzde 16'dır. Bu oranlar Türkiye'deki toplumsal cinsiyet rolleriyle tutarlı durmaktadır.

2009 yılı verileriyle karşılaştırıldığında özellikle genç kadınların durumda kayda değer gelişmeler gözlemlenmektedir. Okula kayıtlı ve işgücü piyasasında olmayan kadınların payı yüzde 47,4'ten yüzde 50'ye yükselmiştir. Ayrıca ne okula giden ne de işgücü piyasasına giren kadınların oranı yüzde 35,3'ten yüzde 30'a gerilemiştir. Erkeklerde dikkat çeken gelişme hem işgücünde hem de okula kayıtlı gençlerde olmuştur. Hem çalışan hem de okula giden genç erkeklerin payı yüzde 7,1'den yüzde 10'a çıkmıştır. Bu gelişmenin arkasında meslek lisesine giden erkeklerin sayısındaki artışın olduğu düşünülebilir.

Şekil 3 Gençlerin eğitim ve işgücüne katılım durumu

Kaynak: HİA 2012. TÜİK; Betam

Toplumsal cinsiyet rolleri etkili olmaya devam ediyor

Okula gitmeyen ve işgücü piyasasına girmemiş 1 milyon 353 bin genç arasında 325 bin genç eğitim ve öğretimine devam ettiğini belirtmektedir. %81,9'u liseden mezun bu gençlerin üniversite giriş sınavlarına hazırlanmakta oldukları tahmin edilmektedir.

Tablo 2 Eğitime devam etmeyen ve işgücüne dahil olmayanların iş aramama nedenleri

İş aramama nedenleri	Kadın	Kadın(%)	Erkek	Erkek (%)
İş buldu başlamak için bekliyor	4.674	0,5	8.232	1,9
Ümidi kırık	22.483	2,5	102.916	23,8
Eğitim/öğretimine devam ediyor	160.737	17,5	164.848	38,1
Ev işleriyle meşgul ya da ailedeki çocuklara/bakıma muhtaç yetişkinlere bakıyor	623.628	67,8	106	0,0
Diğer ailevi ve kişisel nedenler	48.606	5,3	52.427	12,1
Engelli veya hasta	33.308	3,6	55.920	12,9
Diğer	26.977	2,9	48.045	11,1
Toplam	920.413	100	432.494	100

Kaynak: HİA 2012. TÜİK; Betam

Genç kadınların işgücü piyasasına dahil olmamalarının ana nedeninin toplumsal roller olduğu Tablo 2'den açıkça görülmektedir; bu genç kadınların yüzde 67,8'i aile ile ilgili olan ev işleri, çocuk ve bakıma muhtaç yetişkin bakımı gibi sorumluluklar nedeniyle işgücüne katılmadıklarını belirtmektedir. Genç kadınlarda ev işleriyle meşgul olduğu için iş aramadığını söyleyenlerin oranı 2009 ve 2006 yılındaki oranlara oldukça benzerdir ve genç kadınların iş hayatına girmemesindeki önemli bir neden olarak karşımıza 2012 yılında da çıkmaktadır. Dolayısıyla, toplumsal cinsiyet rollerinin kadın işgücü katılımında sistematik bir problem olduğu rakamlarla desteklenmektedir. Daha 15-19 yaşında eğitimine devam etmeyen ve ekonomik hayatın dışında yer almayı kabullenen genç kadınların iş gücü piyasasına nasıl entegre olabileceği konusunda çalışmalar kadınların ve gelecek nesillerin refahı için önemli bir çalışma olacaktır. Kadınların ekonomik güce sahip olması hane tasarruflarını artırmakta, çocuklara yapılan eğitim ve sağlık harcamalarının aile bütçesi içindeki payını yükselttiği bilinmektedir.

15-19 yaş arasındaki 125 bin genç şimdiden iş bulma ümidini kaybetmiş

Erkeklerde ise işgücüne katılmayanların yüzde 23,8'i daha önce çok iş aradığını ancak başarısız olduğunu ya da vasıflarına uygun iş bulamadığını belirtmektedir. Bu grup Tablo 2'de "ümidini kırıklar" olarak adlandırılmıştır. Ümidini kırıkların ezici çoğunluğunun (yüzde 92,7'si) ilköğretim ya da daha düşük eğitime sahip olduğu dikkat çekicidir. Ümidini kırık gençlerin iş aramayanlar içerisindeki oranı 2009 yılından bu yana fazla değişmemiştir. Henüz 15-19 yaşında işgücü piyasasında kendine yer olmadığını düşünen bu gençlerin varlığı vahim bir tabloyu gözler önüne sermektedir. Uzun yıllar çalışması gereken bu gençler için işgücü piyasası koşulları giderek kötüleşecektir, zira işgücü talebi teknolojik gelişmelere paralel olarak nitelikli işgücüne kaymaktadır.

Tablo 3 Ümidini kırıkların en son mezun oldukları okullar

	Kadın	Kadın(%)	Erkek	Erkek(%)	Toplam	Toplam(%)
Herhangi bir eğitim kurumundan mezun olmayanlar	4.841	21,5	22.813	22,2	27.654	22,1
İlköğretim (8 yıl)	13.730	61,1	72.581	70,5	86.311	68,8
Genel lise	1.594	7,01	5.657	5,5	7.251	5,8
Mesleki veya teknik lise	2.318	10,3	1.866	1,8	4.183	3,3
Toplam	22.483	100	102.916	100	125.399	100

Kaynak: HİA 2012. TÜİK; Betam

Düşük eğitilmiş genç kuşak büyük zafiyet

Türkiye'de 15-19 yaş grubundaki gençlerin diğer ülkelerdeki yaşlılarına kıyasla eğitime katılım oranları düşüktür. Türkiye eğitime katılım konusunda 2009'dan beri önemli gelişmeler kaydetmiş olsa da aradaki farkın kapanması için daha çok çaba sarf edilmesi gerekmektedir. Önümüzdeki yıllarda çalışabilir nüfusun ortalama eğitim düzeyinin yeterince hızı artamayacağı görülmektedir. Bu durum hızlı ekonomik kalkınma açısından büyük zafiyet oluşturmaktadır. Zira emek verimlilik artışları göreceli olarak düşük kalabilir ve bu da büyüme hızını olumsuz etkileyecektir.

Ayrıca bu yaş grubunda ne okula giden ne de işgücü piyasasına giren 1,4 milyon genç bulunmaktadır. Atalet içerisinde olan bu gençlerin sayısında 2009'dan bu yana bir düzelme yoktur. Bir başka deyişle Türkiye atıl gençlerini eğitim ve/veya çalışma hayatına dahil etmek için gerekli politikaları geliştirememiştir. Daha yetişkin hayatına yeni başlayan bu gençlerin eğitimden ve işgücü piyasasından uzak kalmaları ilerideki hayatlarında bu sarmaldan çıkılmalarını zorlaştıracaktır. Dolayısıyla daha yol yakınken bu gençleri ekonomik hayata entegre edecek politikalar geliştirilmesi elzemdir.

Ek Tablo 1 Okula devam etmeyip herhangi bir kursa katılanların en son bitirdikleri okul

	Kursa gidenler	Kursa gidenler(%)
Herhangi bir okulu bitirmeyen	4.432	1,4
İlköğretim	53.155	16,3
Genel lise	187.424	57,6
Meslek veya teknik lise	79.082	24,3
Yüksekokul ve üzeri	1.491	0,5
Toplam	325.585	100

Kaynak: HİA 2012. TÜİK; Betam

Ek Tablo 2 2006-2012 yılları arası genel ve genç işsizlik oranları(%)

	Genel işsizlik oranı	Genç işsizlik oranı (15-19)	Fark
2006	10.2	17,0	6,8
2009	14.0	24,3	10,3
2012	9.2	14,9	5,7

Kaynak: HİA2006-2009-2012. TÜİK; Betam

Ek Tablo 3 Gençlerin işgücü durumu

	15-19 yaş grubu	15-19 yaş grubu (%)
İş gücüne dahil olmayan	4.618.640	74,6
İstihdam	1.338.201	21,6
İşsiz	234.471	3,8
Toplam	6.191.313	100

Kaynak: HİA 2012.TÜİK; Betam

Ek Tablo 2 ve 3'teki hesaplar eğitim durumları dikkate alınmadan yapılmıştır.

Ek Tablo 4 Okula gitmeyen gençlerin işgücü durumu ve işsizlik oranları

	Kadın	Erkek	Toplam
İstihdam edilenler	287.661	656.739	944.400
İşsizler	50.899	129.551	180.450
Aktif Olmayan	921.505	434.027	1.355.532
Toplam	1.260.065	1.220.317	2.480.382
İşgücüne katılım oranı	%26,9	%64,4	%45,3
İşsizlik oranı	%15,0	%16,5	%16,0

Kaynak: HİA 2012. TÜİK; Betam